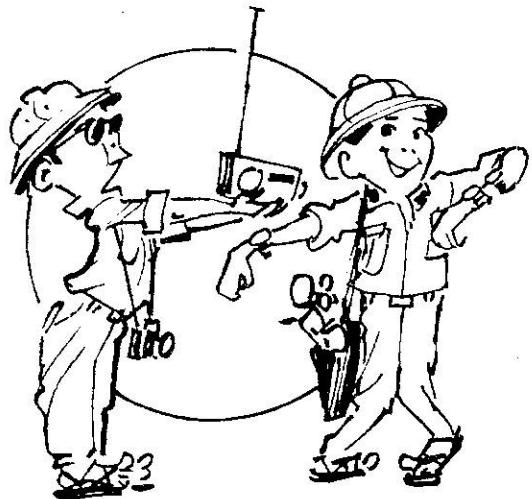

Những kỷ niệm

Biển cờ 75 quá đột ngột, nhiều anh em không kịp trở tay, một số may mắn thoát được, chúng tôi là những người ở lại. Sau 30/4/75 là một chuỗi thời gian hoang mang, dao động, không ai biết sẽ ra sao, lo lắng, bôn chôn, hối hộp.

Cũng như các cở quan khác, Tổng Nha Thủy Nông được ban Quân Quán Tổng Cục Thủy lội tiếp thu, liên tiếp những ngày sau 1/5/75, anh em làm việc cũ trở lại sở, bắt đầu làm kê khai lý lịch, kê khai hồ sơ, tái sản, dụng cụ theo nhiệm vụ minh đã làm. Tin đồn các tỉnh đưa về gây hoang mang rất lớn cho anh em địa phuồng lúc gần 30/4 tập trung về Saigon không biết phải về tỉnh lại hay ở Saigon chờ. Được một tuần lê, tôi quyết định về lại Qui nhơn là nơi trước 30/4 tôi làm việc cho Dự Án Dân Thủy Bình Định, dù tính nết không ưa sê về Huế với gia đình, vì sau ngày 30/4 đột ngột không có luồng, ai cũng thay kết nêu ở lại Saigon.

Tỉnh hình chính trị, trà đùa ở các tỉnh khu 5 lă Nam, Ngãi, Bình, Phú rất nguy hiểm, ai cũng sợ cho tôi, đi mà lo quá. Không biết họ có làm gì không? Công việc ra sao? Tinh thần hết sức căng thẳng. Đến chỗ cũ thi đã thấy đông nghẹt cán bộ ở, họ bảo lên văn phòng, tôi được ông trưởng ban tổ chức gấp nói chuyện và sau đó gặp ông trưởng ty mới, là một Tỉnh ủy của Bình Định. Ông ta nói chuyện, hỏi thăm vài việc, và đặc biệt ai cũng nhìn tôi, tôi đậm lo, sau này mới biết, họ ngạc nhiên là trong Nam trưởng ty sao còn trẻ quá (26,27 tuổi) một điều rất lạ đối với ngoại Bắc. Ông bảo tôi ở lại làm việc. Vậy thôi.

Ngày đầu tiên đi làm việc gấp được vài anh em cũ, nhìn nhau nhưng nói năng có phân lo lắng. Ai cũng sợ tinh hình không biết ra sao. Công việc cũ tiếp diễn hàng ngày, cho đến ngày tôi về lại Saigon và vượt biển. Trong suốt gần 12 năm ở lại Việt Nam có những chuyến vui buồn ghi lại đây để các AH giải trí nhất là các AH được may mắn đi từ 75.

1. Tháo dược tập trung cải tạo.

Đây là một chuyến hết sức may mắn, hồi đó, sau khi làm việc đồ 10 ngày. Ban An Ninh tỉnh bắt trinh diền để đi cải tạo, tôi thuộc thành phần nguy quyền. Tôi về báo lại cho ông Trưởng ty, ông ta ủ rộn nói cũ làm việc đi để ông lo. Tôi đang thắc mắc không biết ra sao, ngày mai sáng sớm đúng 7 giờ vào tập trung tại sân tòa hành chính tỉnh, chờ cán bộ đọc tên và lên xe, sáng không có xe lai vế chiều 1 giờ tôi lại. Gần 2 giờ hai ông cán bộ trên lầu xuống để tập hổ sơ trên ban, bắt đầu đọc tên, sắp hàng. Phút cuối cùng tên tôi cũng một bác sĩ Đoàn của bệnh viện, Kỹ sư Nông Nghiệp Hoàng, đúng riêng ra một nồi. Nguy quá không biết họ ghép vào tôi gì đây. Chân đúng hết vúng, quyền vồ, cây viết, mây lon gạo, cái mùng muôn rót khỏi tay. Chỗ ông bảo, các anh được cở quan xin về lại chỗ cũ làm việc chờ khóa học sau. Chỗ mãi sau đó mới được dự lớp học 7 ngày tại ty thông tin, chờ lâ xong, sau này hỏi ra là trong guồng máy ở tỉnh ông Tỉnh Uỷ quyền làm. Lúc đầu ông ta cần tôi ở lại dịch cho ông các tài liệu hô

sở băng tiếng Anh cho ông đọc. Vì hầu hết hồ sơ lưu trữ của Dự án là băng tiếng Anh. Tôi làm việc này gần 3 tháng trời, toàn lá máy cái báo cáo hàng tuần, hàng tháng. Đúng là trời phạt phù hộ, anh em khác đi học tập cài tạo ít nhất phải 1 năm, tôi chỉ 7 ngày.

2. Tấm giấy khen đợt ngọt.

Hồi 77, 78 tôi phụ trách một công trình đập đất chia khoảng 6 triệu khối nước và các công trình phụ thuộc, đơn vị xây cất là các xã thuộc quận Hoài Ân, An Lão Bình Định. Theo bản vẽ, và qui mô, thi đập phải chọn lọc, đắp từng lớp, đảm nén kỹ, tuồi nước đúng độ ẩm. Nhưng họ không tìm đâu ra hủ lô chấn cùu. Trưởng ban công trường mồi tôi lên, để xem và cho ý kiến. Tôi bảo khó khăn lắm, nếu không lâm kỹ, nước vồ, máy xã dưới hạ lưu nguy hiểm không biết đâu mà luồng. Năm vát vồng 2 ngày tôi chốt nghỉ ra y là đúng trâu đạp thay máy. Do lúc nhỡ ở quê tôi nhớ ông già tôi lâm sân phổi lúa, đắp đất và cho trâu di lên đó nhiều lần, sân trổ nên cũng chắc và lán nhẵn mặt. Thế là 3 ngày sau mồi xã gần 10 con trâu tập trung tại đó, và cứ thế mà đập sau khi đắp từng lớp đất. Công trình hoàn thành và rất chắc. Tôi bớt lo, vì cứ sở có gì xảy ra không chung họ kết tôi minh cũng nên, chuyện thường không gì. Nhưng đúng một cái, hội nghị tổng kết kinh nghiệm, ông trưởng ty đưa ra và giới thiệu tôi là tác giả. Thế là được một tấm giấy bang khen của ông Bộ trưởng đem về sáu thuộc uống chói, các ông công sản xem đó là một sáng kiến độc đáo.

3. Lầm tai xe.

Lầm việc nhưng máy ông canh chừng kỹ lâm. Một hôm vì lý do đặc biệt, Bộ Kế Hoạch và Bộ Thủy Lợi ngoài Bắc muôn lâm việc với Ngân Hàng Phát Triển Á Châu về Dự án Bình Định do trùm 75 Ngân Hàng cho vay. Điện tín báo cho ông ty bắt tôi chuẩn bị hồ sơ và đi với ông ra Hà Nội báo cáo. Thế là được một chuyến du lịch rồi, mặc dù lúc đó tình hình kinh tế tệ hại lâm, ăn toàn bo bo không thôi. Công việc gấp, đi được đến Huế thì tai xe đau bụng (chắc do nước miền Nam độc) không lâm sao lái được. Ông ta quỳnh lên, sảng

một phải có mặt để họp mà từ Huế tôi Hà Nội đi một ngày vát và lấm, vĩ đường rất xấu. Tôi bảo ông để tôi lái cho, lúc đầu ông không chịu, ông nghĩ ngòi, ông sợ nhưng một hồi suy nghĩ ông cũng thuận nhưng bảo tôi. Cứu lái cần thận nhé, lại còn hỏi hồi giờ câu có lái xe hồi nào chưa. Vì ông ta 52 tuổi, trưởng ty ngoại Bắc vào mà nhìn cái xe cũ thay la. Tôi cố gắng lái bình tĩnh, nói chuyện vui vẻ, ông ta bớt lo và nói với ông anh em Cộng Chánh chúng tôi trong này ai cũng lái xe giỏi cả, và chúng tôi là người cấp băng lái cho người khác chứ không như ngoại Bắc công an phụ trách cấp băng lái đâu. Anh tài xế vui tính bảo "Thê đấy Thủ trưởng ngoại lái xe cho Thủ trưởng cách mạng".

4. Thăm Hà Nội.

Tối Hà Nội báo cáo 1 ngày xong, ngày sau ông ta bảo ông có việc đi Hải Phòng, tôi ở lại nhà khách chờ ông lên về lại Qui Nhơn. Thế là tôi đi dạo Hà Nội gần 10 ngày. So với các thành phố miền Nam Hà Nội có quá nhã của phần lớn do Pháp để lại - xe cộ rất ít, toàn lá xe đạp. Quán xá dở bẩn, chỉ vài cái đang hoang dã dành cho ngoại quốc. Tôi đã đi bộ dọc đường Trường Tiền, Tràng Thi, Bồ Hồ, Điện Biên Phủ, lên Cố Ngũ, đê Yên Phụ qua cầu Long Biên. Đặc biệt là xe lửa điện từ thời Pháp vẫn còn, người lên xuống, chen chúc và chạy rất chậm, một chuyện đáng nhớ là tôi đã vào quán đánh cho ngoại quốc mà cảnh sát công an túng langoại quốc thiệt, vì mắc đồ trong Nam và tôi biết trước nên nói tiếng Anh. Họ tường Lào, Thái Lan, Mã Lai gì đó thôi. Cho đến lần thứ ba, anh tài xế xin theo, tôi bảo máy cũ nói tài xế xe chuyên gia, và vào trong đứng nói gì cả, cần gì tôi mua cho. Nhưng tại quá thêm máy hộp trái cây cho con, anh ta tối quay mua thì bị hỏi, ra là không phải ngoại quốc nên hai anh em bị trả tiền lại và mồi ra. Hú hồn may không bị bắt. Ra về anh ta xin lỗi tôi quá. Anh bảo lỗi tại anh. Một chuyện khôi hài nữa là ăn phở chạy. Đó là những gánh phở chui ở các góc đường khi bị công an thổi cồi lật gánh đi lâm minh ăn cúng phải đi theo. Bà ta không dám chờ minh, và ai cũng tiếc tộ phở không nở đồ đi, hồi đó được 1 tô phở rất là quý, và

phở chui thường ngon hơn nhiều phở tiệm
quốc doanh.

5. Gặp dân anh Công Chánh.

Đang lăm việc ông văn phòng bảo có bác Khoa cần gặp anh. Tôi vội xuong phòng Trưởng Ty. Ông ta từ Bắc vào, đi qua Qui Nhơn thăm, muôn biết vãi điểm về Dự Án Thủy Nông Bình Định. Ông Trưởng ty giới thiệu tôi là Kỷ Sư Công Chánh, ông ta mừng quá cung bảo, tôi cũng học Công Chánh hồi pháp. Thê mới biết ông ta là Trần Đăng Khoa, cựu bộ trưởng công chánh, cựu bộ trưởng Thủy Lợi, hiện đang lăm Phó Chủ Tich Quốc Hội và Viện trưởng Viện Nghiên Cứu Khoa Học Thủy Lợi. Ông đã gần 70 nhung rất khỏe, ông học khóa đầu tiên của trường Cao Đẳng Công Chánh Đông Dương. Điều đáng ngạc nhiên là ông ta rất chăm chú nghe tôi nói, kể cả ghi chép. Ngoài Bắc gọi ông là bắc thay trong ngành công chánh. Thuyết trình xong, chiêu lại ông cho tôi đi theo lên huống quốc lộ 19 thăm một con đập ông bảo đó là công trình đầu tiên lúc ra trường ông đã lăm. Trí nhớ ông tốt thật. Một mẩu người rất hiêm lâm việc lâu năm với công sản mà vẫn nhớ kỹ niêm lúc còn thanh niên và vẫn thích ngành công chánh xưa.

6. Làm việc thiện nguyện trên đảo
ty nan Mã Lai.

Khi vượt biên qua được Mǎ lai, tôi
được mời làm Phó Đại Diện công đồng trại
ty nan phu trách ngoại vụ bởi vì họ xem
lý lịch thấy có lầm việc trước kia và có
trình độ. Nhưng khi gặp ông Cồ Văn Cao
ủy biêt tôi là Kỷ sứ công Chánh, ông ta
bắt tôi tới gặp anh Kỷ sứ người Miền
Điện phụ trách bộ phận xây cát cỏ sô cho
toàn trại, để giúp ông, thê lā tôi một
lúc phải lâm 2 việc, tuy trên nguyên tắc
Trưởng và Phó trại không ai bắt lâm thêm
hoặc chuyển đi chỗ khác được. Tuy vậy
tôi vẫn nhận vì thấy công việc văn phòng
chẳng có gì, chỉ có kỳ mây giày tó vò
vẫn, chuyển nhã, nhập hò, mời đến, mua
bán lắt vặt, đồ l giò mỗi buổi là xong
hết. Ngoài đọc lại mấy chức vụ cũ phần
lớn phụ trách xây cát, vệ sinh trước
cung các đàn anh lâm không như anh Lưu
Hữu Duyên, Trần Hữu Lai qua trại trước.
Có một đáng nhớ là tôi đã đưa được một

kế hoạch lâm cho hệ thống đường công thoát nước dò, trở nên hữu hiệu hơn, để quản lý hơn, và tìm một số mạch giêng nước ngầm lâm máy ông Cao ủy khen, ngồi đúi lám, họ nhìn đồng bão ty nạn bắt được cái nhìn ít thiên cảm hơn.

Trước đó, tưng dãy nhã có đúòng thoát nđốc dò trên cao xuòng tháp, đòng bao ty nạn thì thiêu thốn vã nhiều thành phần chung dung rất khó nói cho họ hiểu, đánh nhau, đôi lúc chém giết vĩ, một chuyên nhiều khi rất nhỏ như rác rưởi, nđốc non, miêng thịt, ký gạo. Tôi đđe nghị với ông Cao Uỷ cho tôi vật liệu tưng dãy nhã đúng ra lâm láy mỗi cuối dãy một hố trên đúòng thoát nđốc dò để đđe nặng, cản nđốc xuòng đó, và sau hố chấn một tâm lười. Thế là sáng nào, dãy ấy ra đó mà lâm vệ sinh không dò thúa cho ai nữa, tránh đúòng cài co xích mịch vã dãy nđo dò là biết ngay. Đòng bao rất hoan nghênh, Cao Uỷ cung rất mừng, chỉ tòn chút ít vật liệu mà giải quyết đúòng nhiều chuyên.

Những chuyện tôi viết trên đây. Tôi nghĩ không có gì hấp dẫn, nhưng là kỷ niệm Công Chánh. Thật sự nếu không được học dưới mái trường Cao Đẳng Công Chánh ngày xưa, tôi không thể lâm được những điều này. Kể cả chuyện khác đi lâm, kiêm tiền tạm sống qua ngày trên 11 năm tại Việt Nam và tìm cơ hội vượt biên.

Cảm ơn tất cả tâm lồng AH giúp đỡ vật chất và tinh thần lúc cõn ở trại tù nan ./.

NGUYỄN QUANG CÁCH

